



Pravni fakultet

TRŽIŠTE, PRAVDA I PRIVREDNI RAST

Prof. Danica Popović

1. mart 2017, 15:20-17:00

Slajdovi: <http://danica.popovic.ekof.bg.ac.rs/pravni.pptx>

ADAM SMIT

TRŽIŠTE JE

MEHANIZAM

koji niko nije izmislio.

POHLEPA SE ZADOVOLJAVA ISPUNJENJEM TUĐE POTREBE!!!

U pogledu na društvo i ljudsku prirodu **RUSO I DOSTOJEVSKI** se razlikuju. Ruso misli da su ljudi su po prirodi bili dobri sve dok ih pojava privatne svojine nije pokvarila. Dostojevski smatra da je društvo suštinski nepravedno, jer omogućava beskorisnim i iskvarenim ljudima da uživaju u bogatstvu, dok istinski vredni ljudi propadaju u siromaštvu bez mogućnosti da razviju i ostvare svoje sposobnosti; pravosuđe osuđuje sitne zločine, a istorija slavi ljude poput Napoleona koji su odgovorni za smrt hiljada ljudi.

Ekonomisti misle pre kao Dostojevski nego kao Ruso, a ekonomija ne poznaje kategoriju pravednosti.

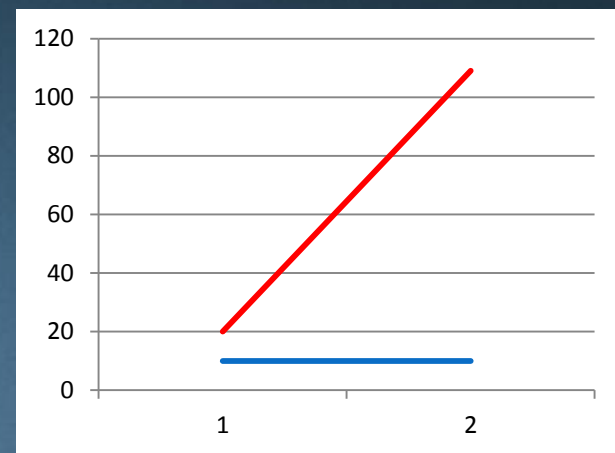
Stoga je advokatura, sigurno, profitabilna profesija.

koji deluje nezavisno
od države, ali ona
mora da obezbedi:

“Malo toga je potrebno da se od najgoreg varvarstva stigne do najvišeg blagostanja osim [1] mira, [2] niskih poreza i [3] valjanog deljenja pravde; sve ostalo donosi prirodan poredak stvari.”

Zašto su važni niski porezi?

	Osnovni dohodak	Novi posao	Dohodak uz porez na zaradu preko 10\$	
			80%	1%
A	10	-	10	10
B	10	100	30	109



- Ako su porezi niski, postoji podsticaj za ulaganja
- I OSNOVA ZA PRIVREDNI RAST,
- dobija se podsticaj da se zaradi 10x više,
- ali se ta zarada često pretvori u oružanu pljačku.

Robber barons (pljačkaši-vitezovi, tj. kriminalci-industrijalci/biznismeni) u Americi XIXv.:

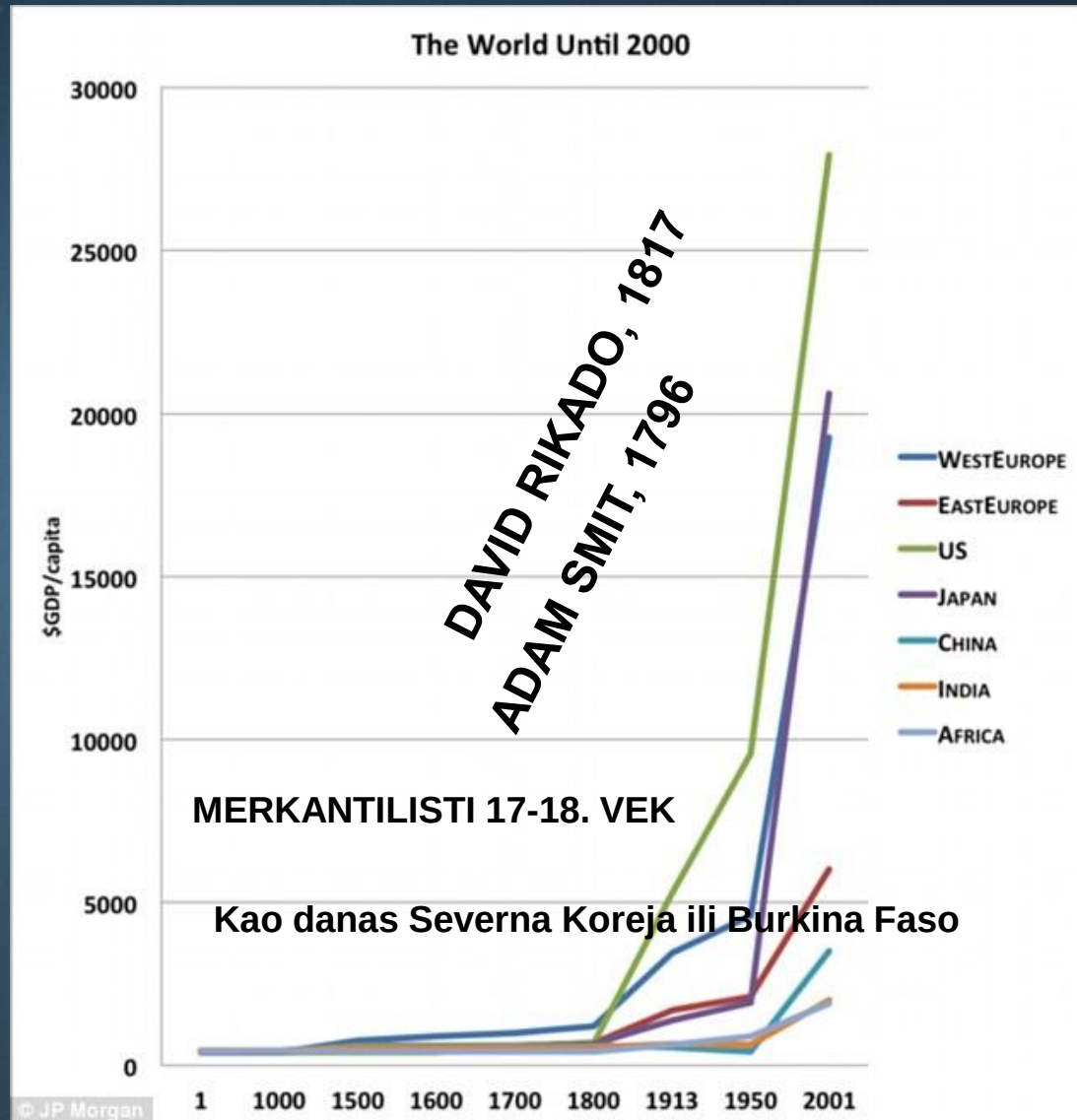
- Andrew Carnegie (steel) - Pittsburgh and New York
- Andrew W. Mellon (finance, oil) - Pittsburgh
- J. P. Morgan (finance, industrial consolidation) - New York
- John D. Rockefeller (Standard Oil) - Cleveland, New York
- Leland Stanford (railroads) - California
- Cornelius Vanderbilt (water transport, railroads) - New York^[26]

• OSNOVA RASTA AMERKE NIJE BILA PLJAČKA, već...

- Zakoni koji su uvedeni jer se bogatstvo nije moglo sačuvati bez uvođenja vladavine prava
- Malo toga je potrebno da se od najgoreg varvarstva stigne do najvišeg blagostanja osim mira, niskih poreza i valjanog deljenja pravde (Adam Smit)

KAKO SE RAZVIO SVET - KRAJ MERKANTILIZMA

- Da li je Britanija stekla bogatstvo od kolonija i ratova?



Ne, nego od industrijske revolucije

Tibor Scitovski, čuveni *welfare* ekonomista

- Ekonomija ne poznaje kategoriju pravičnosti
- Je li to nehumano?
- Istu osobinu imaju još i
 - Hirurgija
 - Biologija - prirodna selekcija
 - I mnoge druge društvene nauke
 - Zato odbacujemo moralne kritike

“EKONOMIJA JE POGLED S OLIMPA” - Džefri Saks

- Vidi plimu ili oseku
- Vidi neto promenu - rast ili pad
- Ne vidi nijedno lice
- Ne prati ničiju pojedinačnu sudbinu
- Upravlja - “hands off” (Ruke dalje! Ne diraj! - tj. ne mešajući se), univerzalnim pravilima

DIGRESIJA - ŠTA JE CILJ VLADARA (PREMIJERA)

- DA ODRŽI VLAST
- Kako - MISERY INDEX
- Suma inflacije i nezaposlenosti ne sme da opada, ako pada - gubi izbore
- Sve ostale mere dobrog premijera su izvedene iz toga

Da li je zaposlenost cilj?

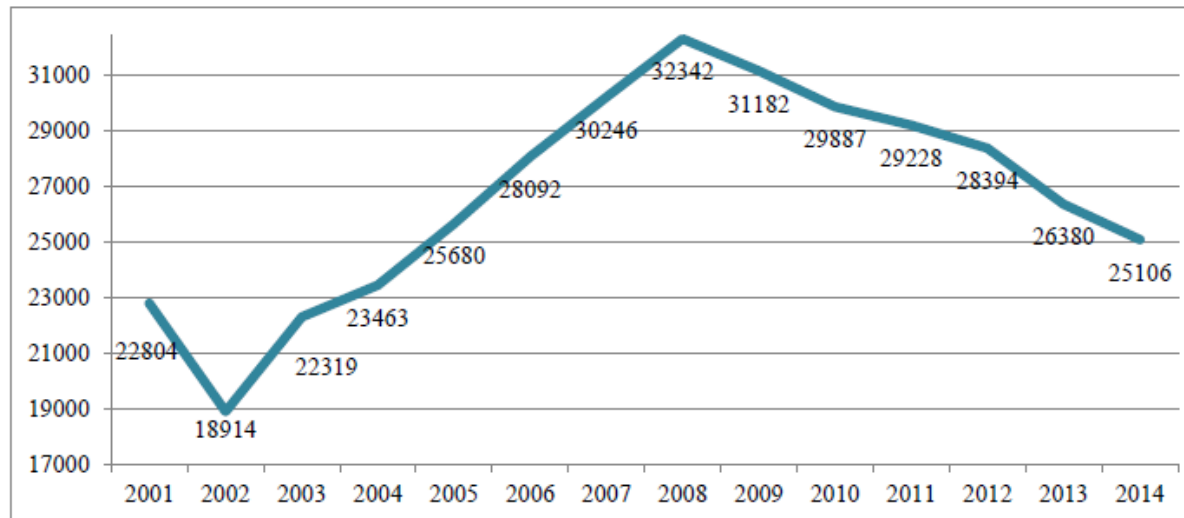
- Navedite mi društvo u kome vlada puna zaposlenost
 - Koncentracioni logori
 - Prvobitna zajednica
 - Sada - prirodna stopa nezaposlenosti

Primer: 2002.g. je 4000 ljudi izgubilo posao; posle 2 godine 6000 ljudi je dobilo posao; a posle 6 g. (2008.g.) 14000 ljudi je dobilo posao.

3.2.3. Broj zaposlenih u bankarskom sektoru

► Replace with

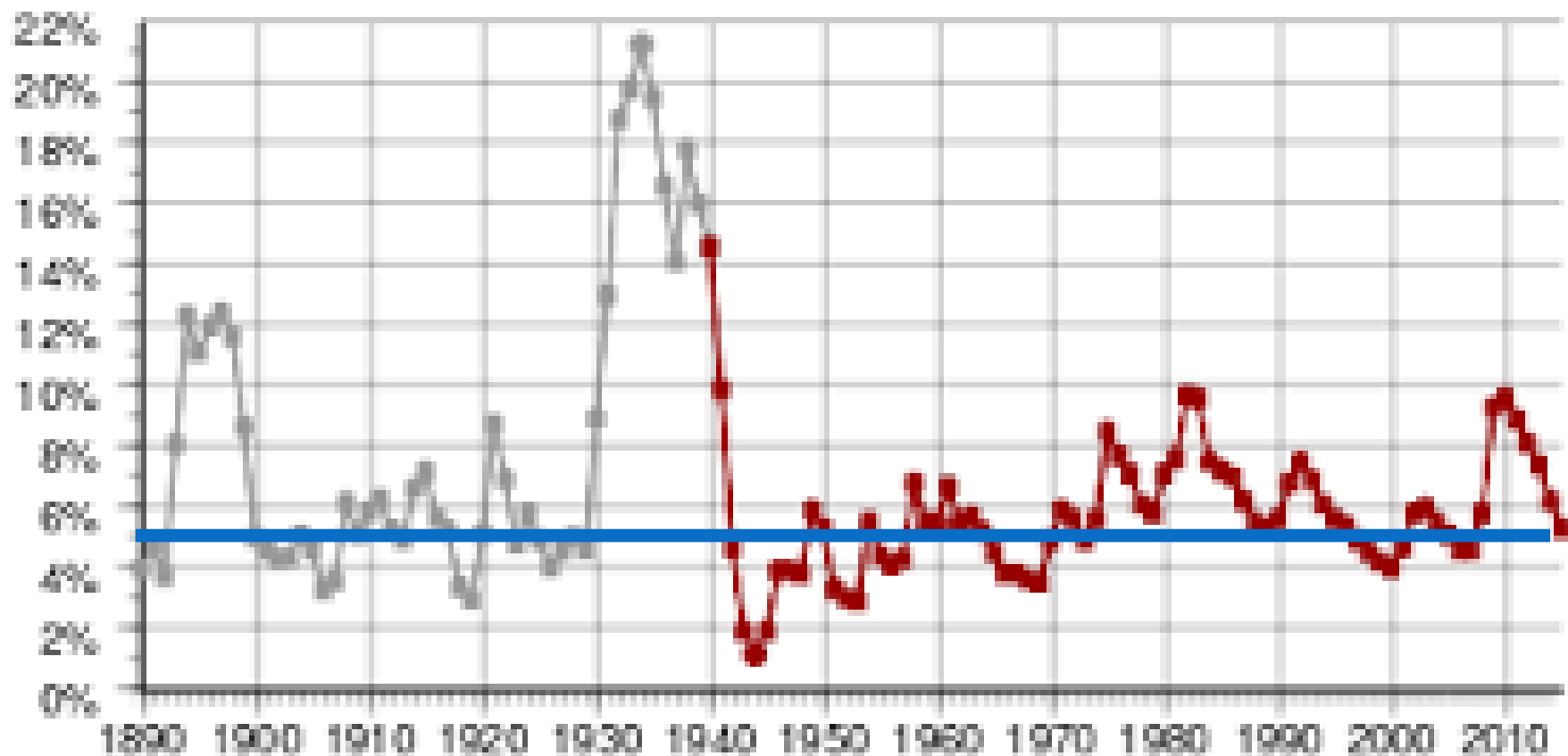
Grafik br. 3 predstavlja kretanje broja zaposlenih u periodu 2001. do 2014. godine. Prema podacima iz 1995. godine broj zaposlenih se kretao oko 30 hiljada. Nakon uspostavljanja novog sistema i kategorizacije banaka, bankarski sektor Srbije ulazi u tranziciju sa 22.804 zaposlena. Na grafiku se mogu uočiti tri momenta – pad broja zaposlenih 2002. godine, rast broja zaposlenih do 2008. godine i pad broja zaposlenih od 2008. godine do danas. Svaki od ovih perioda biće objašnjen.



Grafik 3. Kretanje broja zaposlenih bankarskog sektora Srbije u periodu 2001-2014-godine
Izvor: Izveštaji NBS o bankarskom sektoru 2001-2014. godine

Stopa nezaposlenosti u SAD nakon kineske invazije

United States Unemployment Rate (1890-2015)



UVOZ NE POVEĆAVA NEZAPOSLENOST

- Gubi grana (usled veće konkurencije)
- Ljudi nalaze drugi posao
- Tehnički progres takođe smanjuje zaposlenost u grani
- Cilj granske delatnosti je dohodak, a ne zaposlenost

Šta je onda politički cilj?

- Politička ekonomija
- Cilj političara je da osvoji i zadrži vlast
- A ako postoje i funkcionišu demokratske institucije vladavine prava, cilj je smanjenje bede, dakle, privredni rast

EKONOMIJA JE ZATVOREN SISTEM - BIZNIS NIJE, BIZNIS JE OTVOREN SISTEM

- Biznis
 - Širi investicije -
 - Zapošljava - i tu je kraj.
 - Šta tu može biti loše?
- Ekonomija
 - Primer garaže i otpadnih terena
 - Milan Panić, iskustvo s uspešnim biznismenom

Kako da merimo napredak ako je nekima gore a nekima bolje?

- Optimum u smislu Pareta:
- Stanje u alokaciji resursa preko koga nije moguće nijednoj osobi popraviti položaj a da se ne pogorša položaj nekog drugoga
- Slabi Pareto optimum: moguća promena bez dobitka bilo za koga
- Hiks i Kaldor – ukoliko dobitnici dobijaju više nego što gubitnici gube, to je optimalnost u smislu Hiksa i Kaldora, jer se tad otvara mogućnost da neki, iako gube, gube manje nego što drugi dobijaju
- Dobitnici više dobijaju nego što gube gubitnici

Osnova razvoja - podela rada

- Da li treba da kupujemo (uvozimo) od drugih ako smo produktivniji od svih?
- Primer
- Advokat zarađuje na sat 100\$, a kuca dva puta brže od svoje sekretarice
- Koja zarađuje 10\$ na sat
- Da li advokat sam treba da prekucava tekstove?
- Ako sam to radi, svakog utrošenog sata GUBI 100\$, a ŠTEDI 20\$, dakle, NA GUBITKU je 80\$

Osnovni pojam - OPORTUNITETNI TROŠAK - izgubljena dobit

- Oportunitetni trošak advokata koji prekucava tekstove je 80\$
- Koliki je oportunitetni trošak studenta koji pohađa nastavu?
- Može li da bude negativan?
- To je koncept dohotka, a ne bogatstva

Da li je *outsourcing* neke grane (tj. prepuštanje drugome, npr. prebacivanje poslova u drugu zemlju) problem?

- SAD
 - NE SAMO KINSEKA ROBA
 - RADIOLOZI, MATEMATICARI
 - *CALL CENTRI*
 - Potencijalno ugroženo 25% poslova (u smislu zaposlenja, radnih mesta)

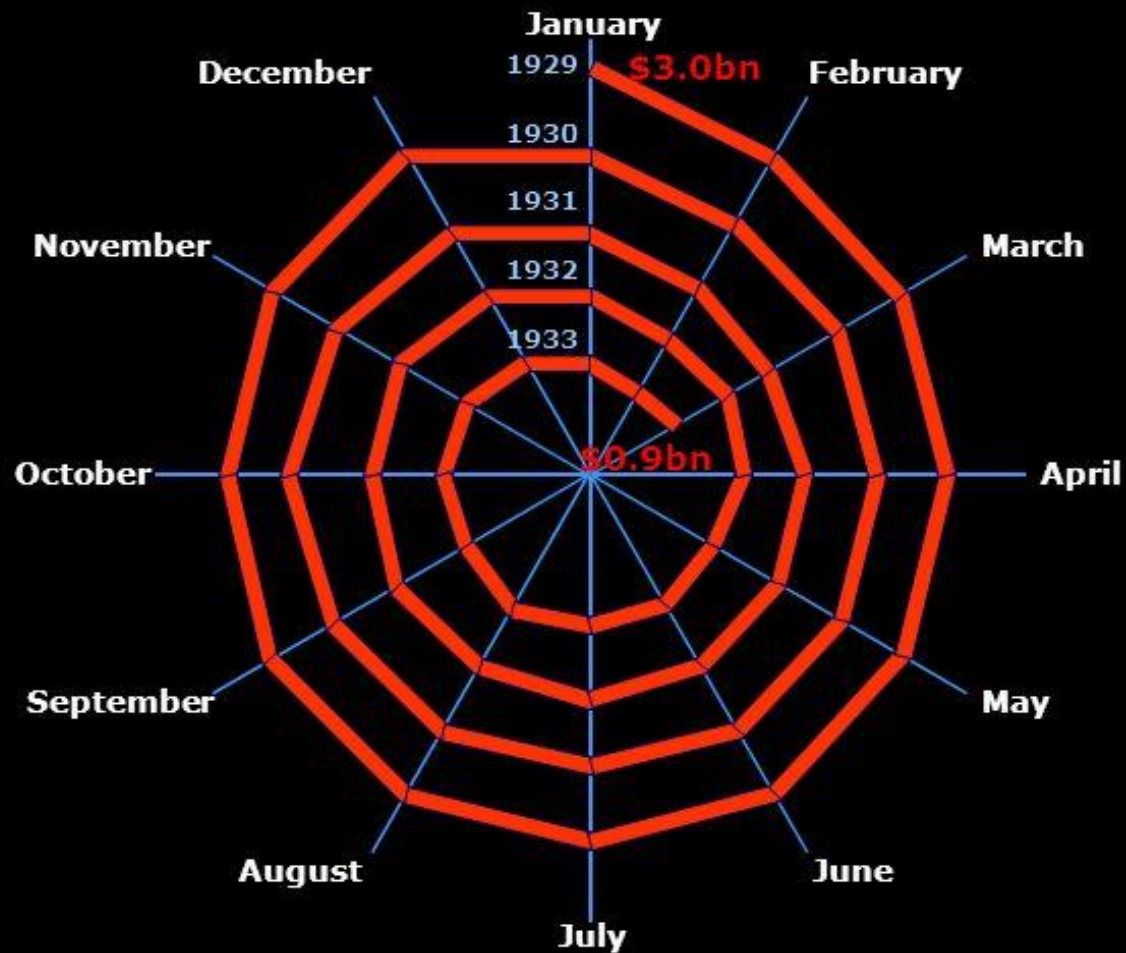
EKONOMIJA JE FILM U TRI KADRA:

- DOGAĐAJ
- PRILAGODJAVANJE
- ISHOD

Kad se uvode carine uvek jedni gube

- *U.S. West-East tariffs*: Carine bile 100%
- Pogodovale prerađivačkoj industriji, ali samo na Severu
 - Na Jugu su plaćali više (90-100%) za zaštićenu severnjačku robu koju sami nisu proizvodili
 - Smanjio se izvoz pamuka s juga (u Britaniju) jer su i Englezi uvozili manje južnjačkog pamuka pošto su SAD sada smanjile svoj uvoz
 - Sve je poskupelo, a dohodak im se smanjio:
Tariff of 1828 as the Tariff of Abominations (carine iz 1828. kao grozotne carine).

The Effect of Protectionism on World Trade: 1929-33



Trade figures: per month

VER - voluntary export restrictions

dobrovoljna odricanja od izvoza

- Kada se JEDNA STRANA (npr. Japan) dobrovoljno odriče izvoza (npr. automobila u SAD, kao 1980-tih godina)
- Dogovorene su kvote za automobile
- Japanci su tad smanjili izvoz jeftinijih modela, a izvozili skuplje
- Od ogromnog napravljenog profita podigli su pogone u SAD i
- Uništili američku automobilsku industriju

Zašto su ljudi uvek na strani carina i svake zaštite?

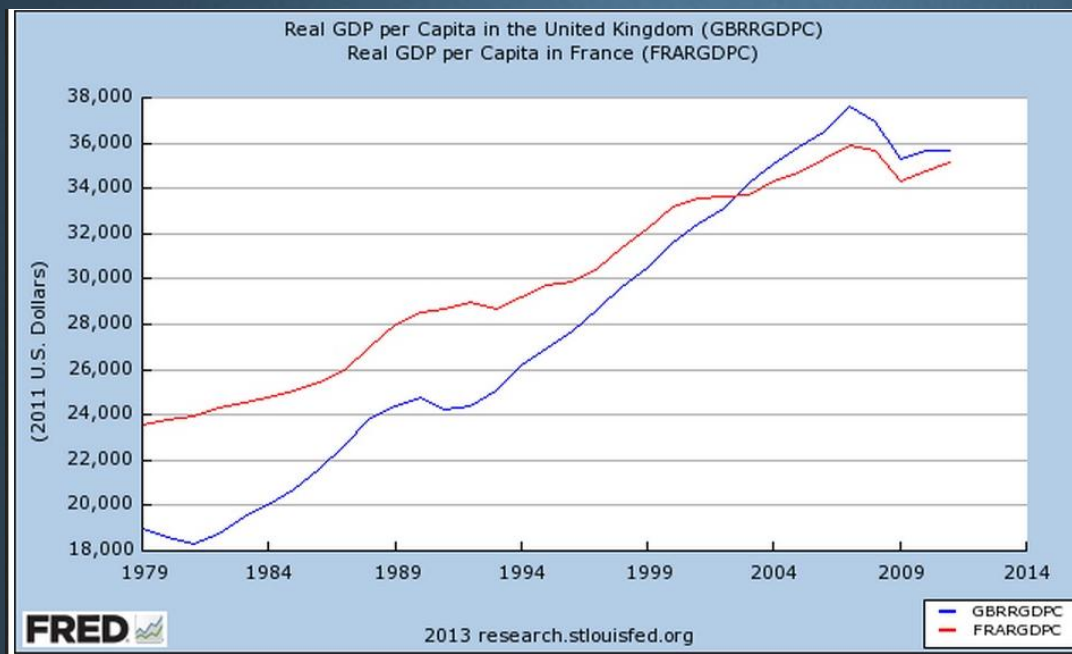
- Vide se gubitnici, ne vide se dobitnici
- Primer
- Beli luk u Srbiji
- Zatvorene 4 banke
- TRENUTNI GUBICI SE ODMAH VIDE

OPET: EKONOMIJA JE FILM U TRI KADRA!

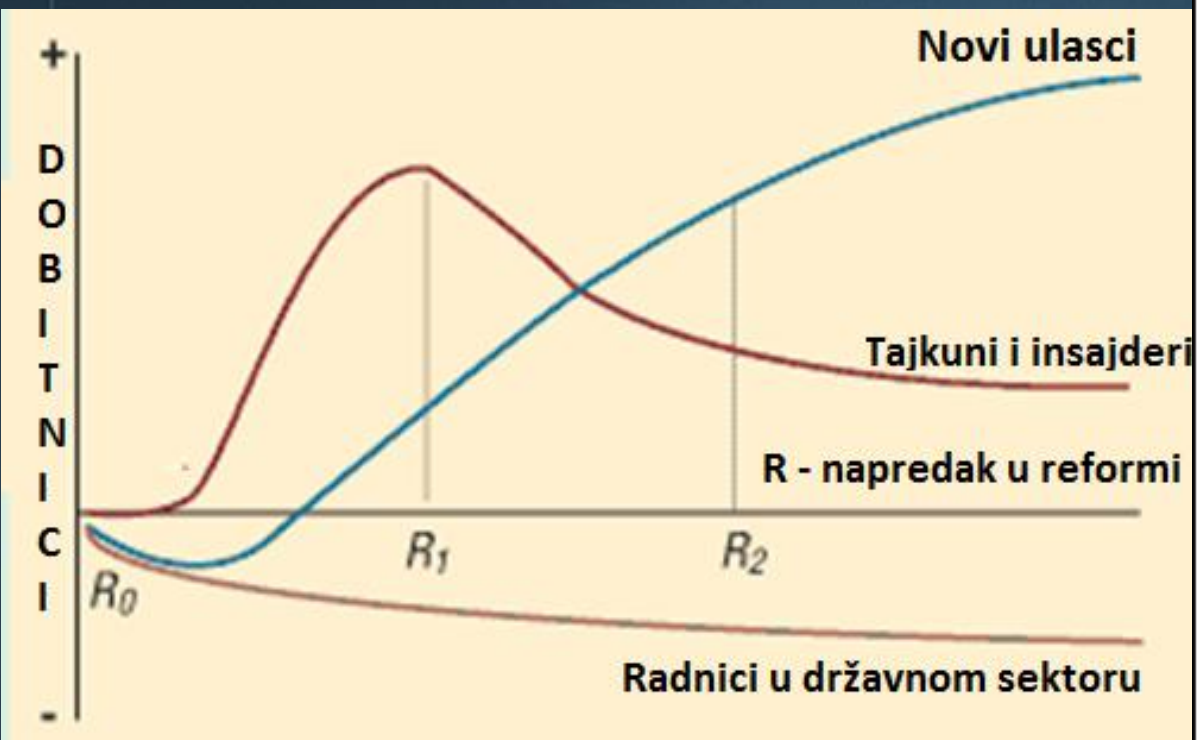
- DOGAĐAJ
- PRILAGODJAVANJE
- ISHOD

Tranzicija i Megi Tačer

- Richard Burton coal miners son
- Smanjila inflaciju i deficit, povećala rast



Ni tranzicija nije igra s nultom sumom



After Auditing



Ne, ovog puta direktor nije na Floridi, u zatvoru je.

From the Hungarian daily *Népszabadság*

DEVIJACIJE - KAD NE RADE INSTITUCIJE

- Jednan američki sudija je ocenio srpsko pravosuđe izjavivši: Kad vaši “rober barrons” osete potrebu za uvođenjem zakona, tada ćete imati vladavinu zakona (odnosno vladavinu prava)

RAZLIKA IZMEĐU KARLOSA SLIMA I BILA GEJTSA

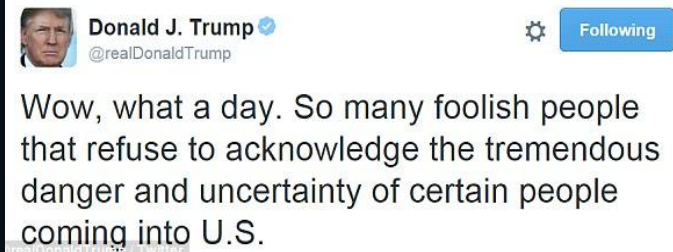
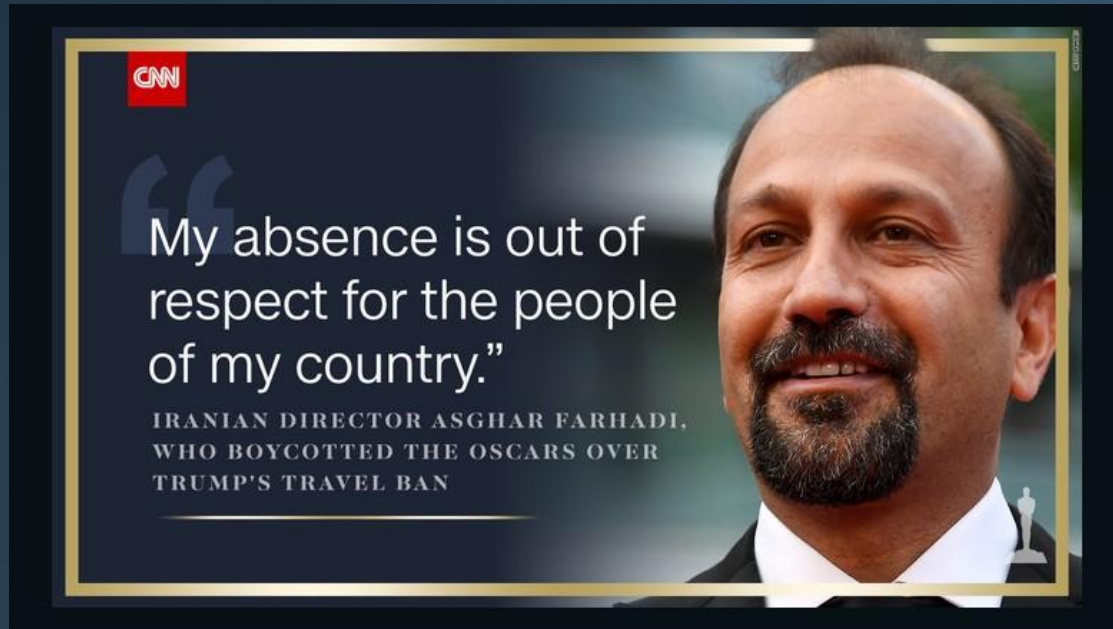
- Tržište mora da deluje bezlično - moraju biti ista pravila za sve
- To ne može bez države - nezamenljiva je u definsanju prava
- Ali državna intervencija je uvek “lična”



Pravila su *hands off*, tj. bezlična, i jasna, nedvosmislena

- Državna intervencija je uvek lična
- Trampova zabrana ulaska u SAD za sve ljude iz sedam muslimanskih zemalja: Sirije, Iraka, Irana, Libije, Somalije, Sudana i Jemena.

- It's a great honor to be receiving this valuable award for the second time. I would like to thank the members of the Academy, my crew in Iran, my producer, Amazon, and my fellow nominees.
- I'm sorry I'm not with you tonight. My absence is out of respect for the people of my country and those of other six nations whom have been disrespected by the inhumane law that bans entry of immigrants to the US.
- ,



*Znate da ja nisam dobar sa padežima, mladežima...
Rekao sam u krugu dvojke da ću ukinuti padeže kad dođem na vlast - ispričao je Bogoljub Karić.*

Dividing the world into the "us" and "our enemies" categories creates fear. A deceitful justification for aggression and war. These wars prevent democracy and human rights in countries which have themselves been victims of aggression. Filmmakers can turn their cameras to capture shared human qualities and break stereotypes of various nationalities and religions. They create empathy between us and others. An empathy which we need today more than ever.

FILM U TRI KADRA

- 1. zabrana ulaska
- 2. odlazak najboljih
 - Trump's Travel Ban, Aimed at Terrorists, Has Blocked Doctors
 - 17 universities file legal challenge to Trump's travel ban
 - Obesmišljavanje nagrade Oskar...
- 3. pad privrednog rasta

Nearly 30 percent of doctors and surgeons in the US are immigrants



Doctors and surgeons

656,000

254,000

27.9% are immigrants

Immigrants make up nearly **one-fifth** of all health care workers

Nurses and home health aides

1.6M

489,000

23.8% are immigrants

Source: Migration Policy Institute, 2015

Vox

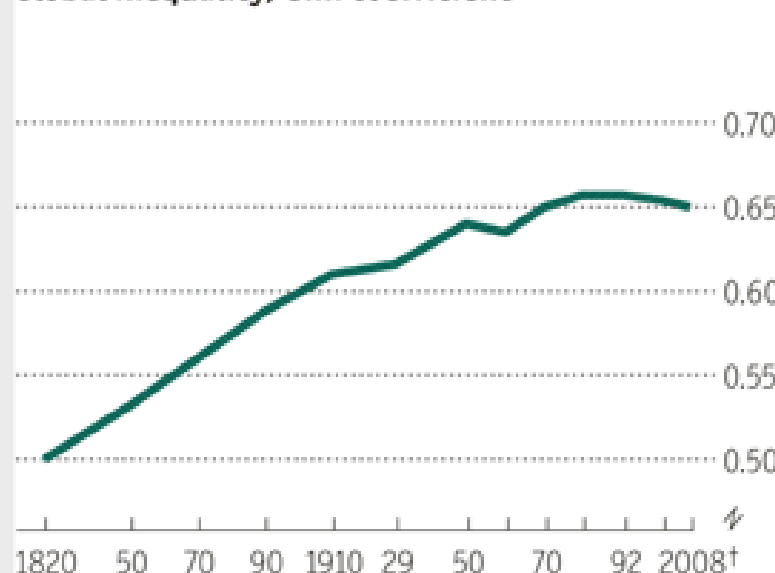
- 
- What Donald Trump doesn't understand about trade- video link na kraju teksta

Nejednakost

- U svetu se smanjuje, ali ...

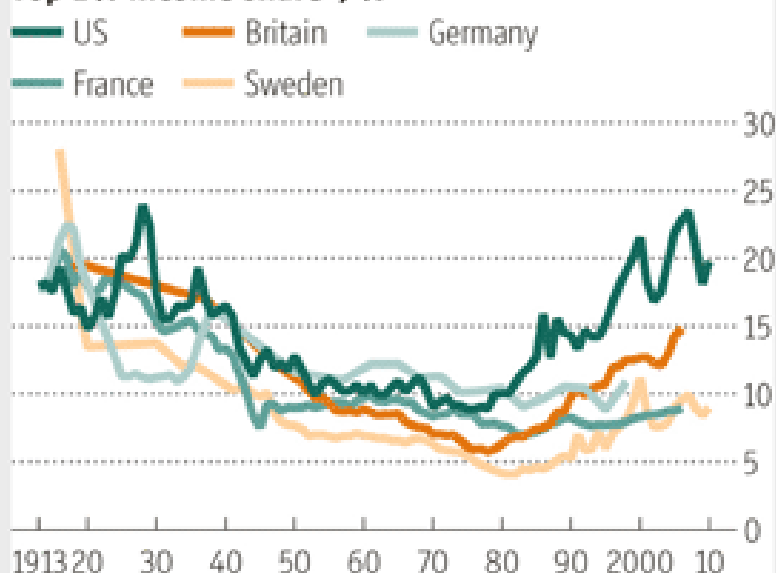
It depends how you look at it

Global inequality, Gini coefficient*



Sources: The World Top Incomes Database; World Bank; "Inequality among World Citizens: 1820-1992", by Bourguignon & Morrisson, *The American Economic Review*, 2002; "A short history of global inequality: The past two centuries", by Branko Milanovic, *Explorations in Economic History*, May 2011

Top 1% income share‡, %



*0=perfect equality, 1=perfect inequality
†Estimate ‡Includes capital gains, except Britain and France



Njujork s 562 tačke kojima su obeležene adrese primalaca subvencija i sve te adrese su na Menhetnu!

Rokfeler oko 150.000 \$ godišnje;
Ted Tarner 50.000 \$;
ošarkaš Skoti Pipen 20.000 \$;
Pol Alen, koosnivač Majkrosofta!

Kompanije primaoci subvencija:
„Ševron”, „Eli Lili” korporacija, „Navistar”...

Primaoci subvencija u Evropi:
princ Albert od Monaka 300.000€;
kraljica Elizabeta 600.000 €;
„Filip Moris” s 2.000.000;
„Nestle”;
„Hajneken”...

Subvencije u Evropi su mnogo veće nego u Americi, a proporcionalno je veća i carinska zaštita. A zašto, šta mislite? Pa zato što je Evropa u stanju da mnogo više oporezuje svoje građane.

Primer: Detaljno o carinama na uvoz kikirikija

- The average annual imports of peanuts are less than 0.5 percent of U.S. consumption. Today, peanut imports are subject to an *ad valorem* tax anywhere between 131.8% (for shelled peanuts) and 163.8% (for unshelled peanuts).

Read more:

<http://www.minyanville.com/trading-and-investing/taxes/articles/us-imports-tariffs-us-import-taxes/7/25/2012/id/42412#ixzz4a4E1oTc>

Revealed: what we paid out in 2011 to the United Kingdom

The Queen (Royal Farms Windsor and the Duchy of Lancaster)	£730,628
Prince Bandar of Saudi Arabia (Glympton Farms)	£273,905
Prince Charles (Duchy of Cornwall)	£127,868
Sir Richard Sutton (Settled Estates)	£1,681,261
The Parker family (Blankney Estates Ltd)	£1,554,554
The Vestey family (Thurlow Estate Farms Ltd)	£1,069,731
Duke of Westminster (Grosvenor Farms Ltd)	£748,716
Lord Carrington (Carrington Farms)	£714,895
Earl of Plymouth (Earl of Plymouth Estates Ltd)	£675,085
Matt Ridley (Blagdon Farming Ltd)	£268,206
Duke of Buccleuch (Langholm Farms Ltd)	£260,273
Duke of Devonshire (Chatsworth House)	£251,729
Duke of Atholl (Blair Castle/Atholl Estates)	£231,188
Serco	£2.7m
Severn Trent Water	£779,436
Welsh Water	£391,395
Yorkshire Water	£163,809
Harrow School	£4,622
Millfield School	£3,506
Stowe School	£3,295
Eton College	£3,294

SOURCE: FREEDOM OF INFORMATION REQUEST TO DEFRA

Farms and other organisations in the UK receiving the most from the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) in 2015

	Beneficiary	EAGF payments	Total CAP payments
1	Frank A Smart & Son Ltd	£2,963,733	£2,986,506
2	National Trust	£2,666,880	£8,056,505
3	RSPB	£2,002,860	£3,584,032
4	Farmcare Trading Ltd	£1,705,795	£1,784,647
5	Beeswax Farming (Rainbow) Ltd	£1,437,706	£1,546,462
6	RJ & TJ & MT Feakins	£1,235,167	£1,270,282
7	Blankney Estates Ltd	£1,130,101	£1,690,411
8	Strutt & Parker (Farms) Ltd	£1,105,969	£1,227,909
9	Waldersey Farms Ltd	£1,009,802	£1,079,787
10	Sir Richard Sutton Estates Limited	£994,244	£1,149,566

Kako je uopšte došlo do toga?

- U Evropi posle Drugog svetskog rata stvarno je vladala glad, a subvencijama se nastojalo da se nekako poveća proizvodnja i to je onaj čuveni član 33 Rimskog sporazuma (Ugovora o osnivanju EEZ iz 1957).
- U Americi nije bilo takve gladi, ali se još za vreme Velike depresije (1928-1939) započelo s aktivnim subvencioniranjem kukuruza, soje, pirinča, žita i pamuka.
- Posledica: Hiperprodukcija - u Evropi je zovu „planine putera i jezera vina“.
- To ubija poljoprivredu u siromašnim zemljama uvoznicama.
- Niko na svetu ne može da se takmiči s visoko subvencionisanim izvozom.
- Kada se preteralo u subvencionisanju proizvodnje i izvoza, počelo se s plaćanjem farmerima - da ništa ne proizvode!
- A zašto subvencije nisu sasvim ukinute? Pa kako i zašto da ih ukinu, kad ih isplaćuju - sami sebi!!



100 evra po hektaru, svaki po više od 2 miliona evra ...
SAD DOBIJAJU JEDAN UMETO TRI MILIONA (4000 umesto
12000)

→
**INDUSTRIJA
MESA
„MATIJEVIĆ“
PETAR
MATIJEVIĆ
28.500
hektara**



→
**„MK GRUPA“
MIODRAG
KOSTIĆ
28.500
hektara**



→
**„DELTA“
MIROSLAV
MIŠKOVIĆ
25.000
hektara**



→
**„IRVA
INVESTICIJE“
ĐORĐIJE
NICOVIĆ
18.000
hektara**



Čak je i levičarski
britanski „Gardijan“
kao skandaloznu vest
objavio da pet
britanskih farmi
(zajedno!) dobijaju oko
milion i po evra.

Dva razloga za bogaćenje uz rast nejednakosti

1. Poljoprivredne subvencije

2. Izmena korporativnog upravljanja - tzv. zlatni padobrani

- Sada je problem što ove zakone treba da ukinu oni koji od njih najviše zarađuju!!
- Korak napred - Trampov *lobbying ban*

Pravda i nepravda - Treba li zabraniti *child labor* (korišćenje dečje radne snage) u zemljama u razvoju?



Zašto svi to rade? - Dilema zatvorenika

- Rešava se uvođenjem spoljnog igrača

	Zatvorenik B <u>ne</u> priznaje prekršaj	Zatvorenik B priznaje prekršaj
Zatvorenik A <u>ne</u> priznaje prekršaj	Svaki dobija 1 godinu	Zatvorenik A: 10 godina Zatvorenik B: oslobođen
Zatvorenik A priznaje prekršaj	Zatvorenik A: oslobođen Zatvorenik B: 10 godina	Svaki dobija 5 godina

Obostrano nepriznavanje - jaka Nešova ravnoteža (dominantna strategija), tj. jedini ishod u kome svaki igrač može samo gore da prođe ako izmeni strategiju.

Nije racionalan ishod, ali je najisplativiji.

■ Zašto su posle 17 godina propali pregovori WTO (Svetske trgovinske organizacije) u Dohi (u Kataru)?

- Dilema zatvorenika
- Tako je urađeno u Velikoj ekonomskoj krizi (1928-1939)
- Smooth Hawlijev zakon o carinama iz 1930.
- Devalvacije
- Svi su izgubili

Razrešenje - uvodi se sudija

**Danas – dva uspešna
modela**

Socijaldemokratija – visoki porezi

Anglosaksonski model – uvek niski

When it comes to choice, Milton Friedman would be more
at home in Stockholm than in Washington, DC.

Zašto su ljudi protiv *outsourcinga* iako ne izaziva rast nezaposlenosti?

- Tačno je da opada zaposlenost u nisko plaćenim granama
- A tačno je i da potom u proseku svi nađu posao
- Tipična dilema zatvorenika - u ovom slučaju sam predsednik staje na stranu jednog zatvorenika



Sledeći put kada čujete biznismena koji iznosi svoje stavove o privredi, upitajte se:

1. Je l' ovaj gospodin ikada ozbiljno studirao ovo pitanje?
2. Zna li on šta se u literaturi o tome piše i šta eksperti misle o tome?

- Ako sebi date odgovor “ne”, onda bi bilo najbolje da zaboravite i sve ostalo što je rekao
- jer on najverovatnije nema pojma o čemu govori.